

**Masulo i d̄erewel i Pol nakə a
watsatay naha a
Koriŋte hay
aye
Məfələkwe**

A gəsaw abəra ka makurre i d̄erewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriŋte hay aye na, labara hay ti yaw abəra ma Koriŋte ada ta watsayaw d̄erewel hay a Pol ada Pol d̄ərmak kə watsatay naha (2.3). Məndze i Pol ta ndo i Koriŋte hay ŋgwalak eye sa bay. Ma ta diye a d̄əma na, a watsatay naha h̄ərwi malembede ha wu nakə a ye bay aye.

Mə madədo 1 ka 7 na, Pol faya ma tsikiye me abəra ka bo ŋgay,

Mə madədo 8 ka 9, Pol a tsətsah wu h̄ərwi ndo m̄əpe m̄ədzal ḡər neheye m̄ətawak eye hay ma Zerozelem aye.

Mə madədo (10 ka 13) na, Pol a tsik ka matəre ndo i maslan̄ i Yesu K̄əriste na, kəkay wal wal sulo. Ndo hay andaya faya ta d̄iye ha labara mekelən̄ eye wal abəra ka b̄əmalə i Pol (11.3-4).

Pol a h̄əna ha ḡər tsekwen̄ h̄ərwi faya ma h̄əbiye, ma hutiye ḡədan̄ ŋgay na, mə h̄əlay i Mbəlom. Pol ka tsətsah t̄ā d̄əslay ḡər bay, t̄ā v̄əlay wu na, ka tsətsah bay. A d̄a ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu na, k̄əriye.

Pol a tsikatay naha me

¹ Maa watsakum naha d̄erewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ndo i maslaŋ i Yesu K̄ariste h̄erwi a say a Mb̄elom. Neŋ ta Timote malam̄ar kway n̄amaa tsikakum naha me a m̄ohay ḡar i ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu neheye ma ḡama i Korinje aye ada a siye i ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu neheye ka dala i Akay* aye.

² Mb̄elom B̄aba kway ta B̄ay Maduweŋ kway Yesu K̄ariste t̄a pa fakuma ŋgama ada t̄a v̄elakum zay.

Mb̄elom ma matay naha d̄arev a ndo neheye faya ta siye d̄arets̄atseh aye

³ Zambad̄akway a Mb̄elom B̄aba i B̄ay Maduweŋ kway Yesu K̄ariste. Neŋgeye faya ma gateye ŋgwalak a ndo hay huya, ma matay naha d̄arev pat pat aye.

⁴ Kwa k̄ad̄ay ah̄el nak̄a n̄amay m̄a d̄arets̄atseh aye na, a v̄elawamay ḡadaŋ h̄erwi ada n̄amay n̄amaa sliye faya m̄amatay naha d̄arev a siye i ndo neheye faya ta siye d̄arets̄atseh aye andza nak̄a Mb̄elom a dz̄ana may aye d̄ermak.

⁵ Andza niye, Yesu K̄ariste k̄a sa d̄arets̄atseh haladzay ada n̄amay d̄ermak n̄amaa siye d̄arets̄atseh haladzay. Mb̄elom b̄abay ma v̄elameye ḡadaŋ haladzay d̄ermak h̄erwi n̄amay madzapa eye t̄a Yesu K̄ariste.

⁶ Tad̄a n̄amay faya n̄amaa siye d̄arets̄atseh k̄aḡabay tad̄a Mb̄elom faya ma v̄elameye ḡadaŋ na, h̄erwi ada k̄a t̄arum ḡadaŋ eye hay ada Mb̄elom m̄a t̄ama kurom ha. Andza niye ka slumeye faya

---

* **1:1** Akay na, m̄azele guram eye i diye i Salawa i Ḡares.

məsəmay naha a dāretsətseh nakə nəmay faya nəmaa səmay naha aye dərmaḡ.

⁷ Nəmaa sər ha ta dedek ka ndzumeye bəḡbəḡ ka tsəved i Mbəlom. Nəmaa sər ha Mbəlom ma makumeye naha dārev andza nakə neḡgeye faya ma mameye naha dārev aye, hərwi faya ka sumeye dāretsətseh andza nəmay neheye faya nəmaa siye dāretsətseh aye dərmaḡ.

⁸ Ayaw, malamar may hay, a samay na, sərūm ha dāretsətseh nakə nəmaa sa ka dala i Azi aye. Nəmaa sa dāretsətseh haladzay, a ze may gədaḡ. Nəmaa dzala na, tsiy nəmaa mətiye.

⁹ Ayaw, ta dedek nəmaa dzala mə dārev may na, nəmaa mətiye. Azlakwa Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada nəmaâ pa mədzal gər may ka gədaḡ may bay, duh nəmaâ pa mədzal gər may na, ka Mbəlom nāte ḡgweḡ. Neḡgeye na, ma mbəla tay ahaya ndo hay abəra ma mədahaḡ.

¹⁰ Ada ma buwa may ahaya abəra mə dāretsətseh i mədahaḡ nakə haladzay nəmaa mətiye ha habə aye, ada ma buwa may ahaya abəra mə dāretsətseh siye hay dərmaḡ. Nəmaa piye mədzal gər may, nəmaa sər ha ma buwa may ahaya abəra mə dāretsətseh siye hay sa.

¹¹ Nəkurom dərmaḡ duwulumay me a Mbəlom. Andza niye, tadə ndo hay haladzay faya ta duwuliye me a Mbəlom hərwi may na, ndo hay haladzay ta gay naha sisə dərmaḡ hərwi ḡgwalak ḡgay nakə ma ta gamay aye.

Pol ka mbəda ha wu nakə habə a say məge aye

¹² Wu nakə nəmaa ḡgalakiye ha aye na, anaḡ. Nəmaa sər ha mə dārev mede may kame i ndo hay

tebiye na, dedek, nəmay ndo i dedek hay andza nakə a say a Mbəlom aye. Mede may niye lele wene wene eye na, kame kurom. Gədaŋ may nakə nəmaa ndza ha andza niye aye na, a yaw abəra mə metsehe i ndo i məndzibəra hay bay. Ane tuk na, Mbəlom a dzəna may ta ŋwalak ŋgay.

¹³ Wu nakə nəmaa watsakum naha aye na, a wur bo bay, ka slumeye faya mətsəne.

¹⁴ Wu andaya nakə ka tsənum i ŋgal aye. Ane tuk na, ka ta tsənumeye tebiye. Wu eye na, anaŋ: Ka ta ŋgalakumeye may ha andza nəmay dərmak nəmaa ta ŋgalakiye kurom ha pat i Bəy Maduweŋ Yesu nakə ma maweye aye.

¹⁵ Na sər ha ta dedek, hərwi niye na gwad haɓe a seŋ na diye naha a gay kurom təday ada na həndzədiye kame. Na maweye na, ta təv kurom dərmak hərwi ada nā dzəna kurom masulo eye.

¹⁶ Andza məgwede, na dzala na, na diye naha a gay kurom təday ada na diye ka dala i Masedowan ada na maweye ta təv kurom. Ada aza na mbədiye gər, nakə na diye ka dala i Yahuda aye na, haɓe ka dzənumeye ga.

¹⁷ Ahəl nakə na gwadəkum na giye andza niye aye na, na tsikakum ta dərneh sulo daw? A'ay, tadə na gwad na giye wu nakə na həl faya bo məge aye na, na giye andza i ndo i məndzibəra hay daw? Na gwadiye ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

¹⁸ Mbəlom, neŋgeye ndo məhəle mbal ga. Wu nakə nəmaa tsikakum aye na, ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

¹⁹ Hərwi neŋ, Silas ta Timote nəmay nəmaa da ha mə walaŋ kurom na, Wawa i Mbəlom Yesu Kəriste.

Ayaw ta a'ay sulo sulo mə neŋgeye bay. Mə neŋgeye na, ayaw dekdek huya.

²⁰ Ada wu nakə tebiye Mbəlom a gwad ma vələkweye, maa tsikakway ta dedek na, neŋgeye. Hərwi niye ka gwadakwa «amen» na, ta neŋgeye hərwi ada ndo hay tâ dəslay ha gər a Mbəlom.

²¹ Sa na, maa vələmay gədanj na, Mbəlom eye tə gər ŋgay tə həlay i Yesu Kəriste ada ma vələkumeye gədanj dərmak. Maa pala kway na, neŋgeye.

²² Kə pakway Məsəfəre ŋgay a dərev kway hərwi mədə ha na, nəkway ndo ŋgay hay. Andza niye a da ha na, ma ta vələkweye siye i wu neheye a gwad ma vəliye aye.

²³ Kə ge na raw me na, Mbəlom mâ kəd ga. Na ye naha a gay kurom a Korinthe sa bay na, hərwi a seŋ dərev mâ wur fakuma bay.

²⁴ Nəmay na, nəmaa gakumeye kutoŋ ka məpe mədzał gər bay. Nəmaa sər ha ka pum mədzał gər bəŋbəŋ ka Yesu Kəriste tsiy. Duh na, nəmaa giye məsler ka təv manəte eye tə nəkurom hərwi ada dərev kurom mâ ŋgwasə.

2

¹ Andza niye, na diye naha ka təv kurom zuk bay hərwi na dzala na, na ta wurakumeye ha dərev sa tsa.

² Tacə na wurakum ha dərev na, neŋ dərmak dərev ma wuriye fagaya. Ndəray andaya ma ŋgweseŋeye ha dərev bay, hərwi nəkurom tebiye dərev ma wuriye fakuma.

³ Hərwi niye nakə na watsakum naha dərəwel neŋged niye aye na, ada na ye naha ka təv kurom sa bay aye. Na watsakum naha na, hərwi

ada nâ ndisl naha na, ka wurumeneye ha dārev bay. Hārwi mata ŋgwesen ha dārev na, nākurom. Azlakwa dūh na sār kurom ha tebiye, na sār tadā dārev ga maŋgwasaya eye na, nākurom dārmak dārev kurom maŋgwasaya eye.

⁴ Ahəl nakə neŋ na watsakum naha dērewel niye na, ta mātuwe eye haladzay. Na watsa ta mēdzal gār eye hārwi dārev a wur fagaya dōkdōk haladzay. Na watsakum naha na, hārwi mēwurakum ha dārev bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hārwi ada kâ sārūm ha, na wudā kurom haladzay.

Pol a pāsaya mənese a ndo nakə a nasay aye

⁵ Ndoweye kə wurakum ha dārev na, a wuren ha dārev a neŋ bay, a nākurom tebiye, siye hay kə ndalatay haladzay, siye hay tsekwen. Ane tuk na, a seŋ mētsike faya ka zal bay.

⁶ Matsəla ndo hay haladzay ta kəta na ndo niye, kə sla dā andza niye.

⁷ Anəke dūh na, pəsūmay ha mənese ŋgay ada vəlūmay gədan ta məmāy naha dārev, bəna ma ta mētiye ta mevel.

⁸ Hārwi niye neŋ faya na gwadakumeye naha amboh, pəsūmay ha mənese ŋgay hārwi ada mā sār na, ka wudūm na.

⁹ Dērewel niye na watsakum naha aye na, hārwi a seŋ mēsəre ha faya ka rəhumay ha gār a bazlam ga ŋgway dāw?

¹⁰ Ka pəsūmay ha mənese a ndo niye na, neŋ dārmak na pəsay ha. Neŋ na, kə ge wu andaya mēpəsay ha na, na pəsay ha. Na pəsay ha na, hārwi kurom, kame i Kərīste.

¹¹ Na ge andza niye na, hærwi ada Fakalaw mâ ñgwasa fakwaya bay. Hærwi wu nakə a say mæge aye na, ka sarakwa ha lele.

Pol ma gəma i Tərowas

¹² Na hæl bo, na ye a gəma i Tərowas mata da ha Labara Ñgwalak eye nakə a tsik ka Kəriste aye mæ dəma. Na ndisl naha a dəma, na zəba faya na, Bəy Maduweñ Yesu kə händekenə na tsəved vototo lele.

¹³ Ane tuk na, mædzal gər ga mandza eye wadəñ wadəñ hærwi na huta na malamar kway Titus mæ dəma bay. Hærwi niye, na gər tay ha ndo mæpe mædzal gər neheye ma gəma i Tərowas aye, na ye ka dala i Masedowan.

Yesu a vələkway gədanə ada kâ mbakwa ka wu hay

¹⁴ Ane tuk na, zambadəkway a Mbəlom! Maa ye may ha kame kame məsle ka wu hay huya na, neñgeye, hærwi nəmay madzapa eye tə Kəriste. Andza niye faya ma diye ha Kəriste a ndo hay kwa ka waray ka waray tebiye tə nəmay, ma zatay a ndo hay andza mal nakə a ze huñña aye.

¹⁵ Nəmay na, andza mal nakə a ze huñña lele Kəriste ma vələy naha a Mbəlom aye. Mal eye niye a zatay a ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye ada ndo neheye ta dziye aye.

¹⁶ Hærwi ndo neheye faya Mbəlom ma təmiye tay ha na, a zatay lele ada Mbəlom ma vələteye sifa. Hærwi ndo neheye faya ta dziye, mal niye a zatay i tay na, məməte ada faya ta mətiye hærwiye kame i Mbəlom. Mata sle faya mæge məsler nakay na, way?

¹⁷ Nəmay na, ndo neheye Mbəlom a slər may ha mata ge məsler aye. Nəmay na, andza ndo neheye ta təra ha bazlam i Mbəlom andza wu i tsakala aye bay. Maa slər may ha na, Mbəlom. Nəmaa da ha bazlam ŋgay ta dedək kame ŋgay hərwi nəmay madzapa eye tə Yesu Kəriste.

3

Məsler i ndo i Dzam Wedeye hay

¹ Nəmay faya nəmaa dazleye a mədəslay ha gər a bo may daw? Kəgəbay tã watsamay dərewel a həlay hərwi mabəzakum ha na, nəmay ndo i maslan i Yesu Kəriste hay daw? Kəgəbay nəmaa tsətsah fakuma dərewel hərwi mabəzatay ha a ndo mekeleŋ eye hay daw? Ndo siye hay na, tə gawa andza niye. Ane tuk na, nəmay andza nəteye təbey.

² Dərewel may na, nəkurom nakə Kəriste a watsa a dərev kurom aye. Kwa way ma sliye məsərə ada mədzeŋge.

³ Ta dedək nəkurom na, dərewel nakə Kəriste a watsa ada a slər tə həlay may aye. A watsa na, ta yam i wu nakə tə watsawa ha wu aye bay. A watsa na, ta Məsəfərə i Mbəlom neŋgeye nakə ta sifa aye. A watsa na, ka beleler i kwar bay, a watsa a dərev i ndo zezeŋ.*

⁴ Nəmaa gwaf nəkurom dərewel i Kəriste na, hərwi Yesu Kəriste kə da may ha kame i Mbəlom maa ge məsler tə həlay may na, neŋgeye.

---

* **3:3** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 24.12; Zeremi 31.29-35; Ezekiye 11.19; 36.26-27.

⁵ Nəmaa sər ha, nəmay tə gər may nəmaa sla mäge məsler ta gədanj may bay. Maa vəlamay gədanj ka mäge na, Mbəlom.

⁶ Maa vəlamay gədanj matəre ndo mäge məsler, hərwi mədatay ha bazlam i Dzam Wedeye na, neŋgeye. Dzam nakay wedeye na, andza bazlam mapala eye nakə tə watsa ahəl niye aye bay. Ane tuk na, ka rəhakway ha gər na, a Məsəfəre Tsədanja eye. Bazlam mapala eye nakə tə watsa ahəl niye na, ma diye tay ha ndo hay a mədahanj. Məsəfəre Tsədanja eye na, ma vəliye sifa ka tor eye.

⁷ Ahəl niye Mbəlom a watsa bazlam ŋgay mapala eye ka beleler i kwar ada ahəl nakə a gawa aye wu niye na, ndo hay ta ŋgatay a məzlaḅ ŋgay.† Da'ar i Musa ka wuzl dəre hərwi məzlaḅ ŋgay. Israyel hay ta sla faya mazəbe ka da'ar ŋgay bay, a dəv haladzay. Ada azlakwa dzaydzay niye na, ma ndziye huya bay. Ada tadə bazlam mapala eye nakə ma diye tay ha ndo hay a mədahanj ka bəz ha məzlaḅ i Mbəlom a ndo hay ahəl nakə a yaw aye dūh tuk na,

⁸ ada məsler i Məsəfəre Tsədanja eye ma bəziye ha məzlaḅ i Mbəlom ma ziye ha tebiye dūh!

⁹ Bazlam mapala eye kə gəs tay ha ndo hay a sariya. Ada tadə bazlam mapala eye ma gəsiye kway a sariya, faya ma bəzakway ha məzlaḅ i Mbəlom tuk na, ada Dzam Wedeye nakə ma təriye kway ha ndo i dedek kame i Mbəlom aye, ma bəzakway ha məzlaḅ, ma ziye ha dūh.

¹⁰ Ka slakweye faya məgwede na, wu nakə a

---

† 3:7 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 34.29-35.

bəzawa ha məzlaḅ i Mbəlom ahəl niye faya ma mbatiye hərwi Dzam Wedəye a ze Dzam Guram eye haladzay ta məzlaḅ.

¹¹ Ta dedek Dzam Guram eye nakə Mbəlom a vəl hərwi məndze tsekweŋ, ka bəzakway ha məzlaḅ. Ada tadə andza niye na, Dzam Wedəye nakə ma ndziye huya aye a ze na dūh.

¹² Nəmaa tsik parakka kame i ndo hay tebiye na, hərwi nəmaa pa mədzal gər ka wu neheye.

¹³ Musa ahəl niye na, ka tək na dərə ŋgay tə peteked hərwi məzlaḅ i Mbəlom nakə ka da'ar ŋgay aye ada a say na, Israyel hay t̄a ŋgatay a məzlaḅ nakay ma ndziye bay, ma mbatiye aye. Ane tuk na, nəmay nəmaa giye andza neŋgeye təbey.

¹⁴ I Israyel hay ahəl niye na, tə sla faya mətsəne wu neheye a say məgwede mey na, tə tsəne bay. Bəgom kwa gwala hay tay bəbay andza niye dərma. Faya ta dzaŋgiye dərwele i Dzam Guram eye na, tə tsəne bay andza ta mbuza na metsehe tay tə peteked nakə Musa a mbuzawa ha dərə ŋgay aye. Peteked niye andaya ka dərə huya. Say ndo nakə neŋgeye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

¹⁵ Ayaw, kwa bəgom, ta dzaŋgiye dərwele i Musa na, ta tsəniye bay, andza peteked kə mbuzatay na mədzal gər.

¹⁶ Ane tuk na, kwa kədəy tadə ndoweye ka mbəda bo ka təv i Bəy Maduweŋ na, peteked niye ma dziye.‡

¹⁷ Andza niye hərwi Bəy Maduweŋ ta Məsəfəre Tsədəŋŋa eye nəteye madzapa eye. Təv nakə Məsəfəre i Bəy Maduweŋ mə dəma aye na, ndo hay

---

‡ **3:16** Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 34.34.

ta təmaw abəra ma beke. Nəteye beke i bazlam mapala eye sa bay.

¹⁸ Andza niye nəkway neheye ka dzalakwa ka neŋgeye na, peteked ka mbuzakway na dərə sa bay, faya ka ŋgatakweye a məzlaḅ i Bəy Maduweŋ Yesu ada faya ka tərakweye andza neŋgeye kame kame. Andza niye məzlaḅ ŋgay faya ma səkahiye mə nəkway kame kame. Anaŋ məsler nakə Məsəfəre i Bəy Maduweŋ faya ma giye aye.

4

Nəkway bəle eye hay, Mbəlom neŋgeye gədan eye

¹ Mbəlom kə gamay ŋgwalak haladzay. A vəlamay məsler nakay a həlay. Hərwi niye nəmaa zliye faya abəra mədzal gər may bay tebiye.

² Nəmaa kərah məsler neheye ndo hay tə ŋgahawa faya bo, a ge horoy aye. Nəmaa səpatiye ndo hay bay, nəmaa dzapiye ha bazlam i Mbəlom tə maraw me bay. Duh nəmay faya nəmaa diye ha dedək parakka kame i Mbəlom. A samay na, ndo hay tebiye tâ sər ha, bazlam nakə faya nəmaa tsikiye na, dedək.

³ Siye hay na, tə tsəne Labara Ŋgwalak eye nakə faya nəmaa tsikateye a ndo hay aye bay. A təra fataya na, andza dərə tay mambuza eye tə peteked. Kwa andza niye bəbay, sərūm na, hərwi ndo neheye nəteye faya ta dziye dekdək tsa.

⁴ Tə dzala ha bay na, hərwi Fakalaw neŋgeye ndo mələve məndzibəra ka guluf tay ha mədzal gər hərwi ada tâ dzala ha ka Labara Ŋgwalak eye bay. Hərwi a say tâ ŋgatay a dzaydzay niye faya ma dəviye ka nəteye bay. Dzaydzay niye a yaw na,

abəra ma Labara Ngwalak eye ada Labara Ngwalak eye faya ma dəkweye ha məzlaḅ i Kəriste. Neŋgeye, ka ŋgatay na, ka ŋgatay a Mbəlom.

⁵ Ahəl nakə nəmay faya nəmaa dīye ha Labara Ngwalak eye na, nəmaa tsik ka bo may eye bay, nəmaa da ha Yesu Kəriste neŋgeye Bəy Maduweŋ. Nəmay na, nəmay ndo məkakum məsler hərwi Yesu.

⁶ Ahəl niye Mbəlom a ge məndzibəra na, a gwad: «Dzaydzay mâ dəv ma ləvoŋ.*» Maa vəl dzaydzay nakə ma dəviye mə dərev may aye na, Mbəlom eye nəte. A ge andza niye na, hərwi ada nəmaâ ŋgatay a məzlaḅ ŋgay nakə a dəv dzaydzay ka dəre Yesu Kəriste aye.

⁷ Nəmay bəle eye hay andza gah i doḍo. Ane tuk na, Mbəlom a pa zlele nakay ŋgwalak eye na, a dərev may. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ ŋgatay a gədaŋ bagwar eye i Labara Ngwalak eye a yaw abəra ma neŋgeye bəna, ma nəmay bay.

⁸ Nəmaa sa dəretsətseh hay wal wal. Ane tuk na, ta ndəvamay ha məsəfəre bay. Nəmaa dzala gər ka bo, ane tuk na, həlay kə kədəmay bay.

⁹ Ndo hay ta həhar may, ane tuk na, Mbəlom kə gər may ha bay. Ta kal may ha ka dala, ane tuk na, nəmaa mət bay.

¹⁰ Ta pəla tsəved məkədə may mədahaŋ eye andza Yesu nakə tə kəd na aye. Ane tuk na, nəmay andaya ta sifa ada niye a da ha na, Yesu neŋgeye andaya ta sifa.

---

* **4:6** Madazlay i wu hay 1.3.

¹¹ Pat pat ahəl nakə nəkway ka məndzibəra mba aye, ta pəliye tsəved məkəde kway hərwi faya ka pakweye bəzay a Yesu. Andza niye ta sliye faya mənqatay a sifa i Yesu mə bo may.

¹² Andza niye, nəmay na, mə dəretsətseh i mədahaŋ huya. Ada hərwi niye nakə ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹³ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Na dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye faya na tsikiye.†» Nəmay dərmak nəmaa dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye nəmay dərmak nəmaa tsikiye.

¹⁴ Maa lətse ahaya Yesu abəra ma tsəvay na, Mbəlom. Ka sərakwa ha ma ta lətsakway ahaya abəra ma tsəvay dərmak hərwi mata ndze tə nənqeyə.

¹⁵ Mbəlom a vəlamay məsler nakay na, hərwi madzəne kurom hərwi ada Mbəlom m̄a təma tay ha ndo hay haladzay ta ŋgwalak ŋgay kame kame. Andza niye ndo hay ta səkahiye haladzay hərwi məgay naha sisə a Mbəlom ada mazambaɗay.

Həbakwa wu nakə ndəray kwa nəte kə ŋqatay dāda bay aye

¹⁶ Hərwi niye, mədzal gər na, faya huya. Ka sərakwa bo kway faya ma giye bəle tsekweŋ tsekweŋ. Ane tuk na, gədaŋ andaya mə dərev kway. Pat pat Mbəlom faya ma vəlakweye gədaŋ wedeye hərwi məpay bəzay a tsəved ŋgay.

¹⁷ A seŋ məgwede dəretsətseh neheye faya ka sakweye anəke aye na, ta ndəviye. Hərwi dəretsətseh neheye na, ka hutakweye məzlaɗ bagwar eye. Məzlaɗ niye na, a ze wu hay tebiye ada

---

† 4:13 Dəmes hay 116.10.

ma ndziye ka tor eye. Ka sarakwa ha dāretsətseh neheye na, tsekweŋ tsa.

¹⁸ Andza niye, ka pakwa mədzal gər kway na, ka wu i Mbəlom bəna ka wu i məndzibəra bay, hərwi wu i məndzibəra hay na, ta ndziye huya bay. Wu neheye ta ndziye huya aye na, wu neheye mə mbəlom ka ŋgatakway bay aye.

5

¹ Ka sarakwa ha bo kway ma ndziye huya bay. Bo kway na, andza madzawadzawa nakə ma nasiye bəse aye. Sa na, kwa tadə madzawadzawa kway nakə kanan aye kə nas bəbay na, Mbəlom ma vəlakweye a dāma mekeleŋ eye mə mbəlom. Na tsik na, ka bo kway. Ka mətakwa na, Mbəlom ma vəlakweye bo mekeleŋ eye mə mbəlom, ma ndziye ka tor eye.

² Bo kway nakə wedeye mə mbəlom aye a yakway a gər haladzay, dārev a ndalakway dōkdōk, a sakway Mbəlom mâ pakway ka bo neŋgeye niye wedeye.

³ Tadə ka fələkwakwa a dāma na, ka ndzakweye mə bo niye wedeye ka tor eye, məsəfəre ma həhaliye kəriye ze bo bay.

⁴ Anəke nəkway huya mə madzawadzawa na, faya ka sakweye dāretsətseh ada faya ka tuwakweye. Niye na, a sakway Mbəlom mâ zla fakwaya abəra wal bay. Ane tuk na, a sakway mâ kalakway nakə bo wedeye ka gər aye. Andza niye sifa wedeye ma mbədiye kway ha ka mətakweye sa bay.

⁵ Maa ge məsler mə nəkway hərwi ada kâ hutakwa bo wedeye na, Mbəlom. Kə vəlakway

Məsəfəre ṡgay. Andza niye ka sərakwa ha ma giye wu mekelenṡ eye hərwi kway dərmaṡ.

⁶ Hərwi niye kwa kədəy ka gəsakweye dərēv bəṡbəṡ lele. Ane tuk na, ka sərakwa ha, ahəl nakə nəṡkway huya tə bo nakay aye na, nəṡkway mandza eye dərēṡ tə Yesu Bəy Maduweṡ.

⁷ Andza məgwede ka ṡgatakway tə dərē kway zuk bay. Ane tuk na, ka ndzakweye andza niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka neṡgeye.

⁸ Ta dedek, ka gəsakweye dərēv bəṡbəṡ lele. A sakway na, kâ gərakway ha bo nakay ada kâ deyekweye ka təv i Bəy Maduweṡ.

⁹ Ada kwa tadə nəṡkway mandza eye ka təv ṡgay zuk bay, kwa tadə ka deyekweye mata ndze ka təv ṡgay bəbay, a sakway na, mäge wu nakə a yay a gər aye.

¹⁰ Hərwi nəṡkway tebiye ka deyekweye kame i Yesu Kəriste hərwi ada mâ ṡgənakway ha sariya. Ma vəlakweye magogoy a nəṡkway tebiye, kwa way ma hutiyē ka məsler ṡgay nakə a ge ka məndzibərə aye. Tadə ka gakwa wu ṡgwalak eye na, ma vəlakweye magogoy kway. Tadə ka gakwa wu lele eye bay na, ma vəlakweye magogoy lele bay aye.

A say a Mbəlom məme kway ha ka bo tə neṡgeye tə həlay i Yesu

¹¹ Hərwi niye nəmaa rəhay ha gər haladzay a Bəy Maduweṡ. Nəmay faya nəmaa giye məsler hərwi ada ndo hay tâ təma bazlam i Mbəlom. Mbəlom na, a sər may ha lele ada na dzala na, nəṡkurom ka sərūm ga ha mə dərēv kurom.

¹² A samay mäge zlapay kame kurom bay. Duh nəmay faya nəmaa dəkumeyē ha tsəvedṡ nakə ka

ngalakumeye may ha aye, hārwi ada tadā ndo hay faya ta mamay ha maṅgok na, ka sərume ye mambədatay faya. Nəte ye ta ṅgalakiye na, tə wu nehe ye dāre a ṅgatay aye. Ta zəba dāre a dārev tay bay.

¹³ Ka dzalum mə gər kurom na, gər a vuwamay dāw? Kə ge ka dāre kurom gər a vuwamay na, hārwi nəmaa vəlay ha bo may a Mbəlom peteh. Tadā kə ge nəmay tə metsehe may na, sərūm ha niye na, hārwi madzəne kurom.

¹⁴ Məsler nehe ye tebiye nəmaa ge aye na, hārwi nəmaa sər ha Kəriste a wudā may. Mawude bo ṅgay nakə a wudā may aye na, a gamay kutoṅ mede kame. Nəmaa sər ha ta dedek neṅge ye kə mət hārwi ndo gədem. Ka dāre i Mbəlom na, ndo hay gədem ta mət tə neṅge ye.

¹⁵ Kə mət hārwi ndo hay gədem hārwi ada ndo nehe ye ta sifa aye t̄a ge wu nakə a satay a nəte ye bay, ane tuk na, t̄a ge wu nakə a say aye. A mət na, hārwi tay ada Mbəlom a lətse ahaya abəra ma tsəvay hārwi tay.

¹⁶ Hārwi niye, anəke na, nəmay nəmaa zəbiye ka ndo hay andza ndo zezeṅ tsa bay. Ahəl niye kwa tadā nəmaa zəba ka Yesu Kəriste andza niye bəbay na, anəke nəmaa giye andza niye sa bay.

¹⁷ Kwa way kə dzapa tə Yesu Kəriste na, ka təra bo wedəye. Ndo guram eye kə dze, andaya sa bay, ka təra ndo wedəye.

¹⁸ Maa ge məsler niye tebiye na, Mbəlom. A slərāw Yesu Kəriste na, hārwi ada m̄a makway ha ka bo tə neṅge ye. Mbəlom a vələmay məsler mede məhəlatay ahaya ndo hay ada t̄a ma ka bo tage neṅge ye.

19 Andza mægweđe Mbəlom a ge məsler tə həlay i Yesu Kəriste hərwi a say ndo hay gədem tã ma ka bo tə neŋgeye. Ma paslatay na mənese tay sa bay, ada nəmay a slər may ha hərwi məhəlaw ndo hay ada tã ma ka bo tə neŋgeye.

20 Maa slər may ha na, Yesu Kəriste ka məde ha bazlam ŋgay. Maa zalakum tə bazlam may na, Mbəlom eye tə gər ŋgay. Faya nəmaa gakumeye amboh hərwi Yesu Kəriste, təmum məme ka təv i Mbəlom.

21 Yesu Kəriste kə ge mezeleme dāda bay, ane tuk na, Mbəlom a zla mezeleme kway a pa faya. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi kway hərwi ada ka dzapakwa tə Kəriste na, ma təriye kway ha ndo ŋwalak eye ka dāre ŋgay.

6

Pol a da ha neŋgeye ndo i maslaŋ i Mbəlom

1 Anəke nəmay faya nəmaa ge ka bo məsler ta Mbəlom ka təv manəte eye. Andza niye faya nəmaa gakumeye amboh na, Mbəlom kə pa fakuma ŋgama haladzay, kã nasum ha ŋgama niye kəriye bay.

2 Mbəlom a gwad na:
«Ahəl nakə həlay i mäge ŋwalak ada həlay i mətəme tay ha ndo hay aye na,
na tsəne amboh yak ada na dzəna kar.*»

Malamar ga hay tsənum! Anəke na, həlay nakə a say Mbəlom mægakway ŋwalak aye, ada a say mətəme tay ha ndo hay anəke.

---

* 6:2 Ezay 49.8.

³ A samay mäge wu kəriye nakə ma dzəgədiye tay ha ndo hay abəra ka tsəved i Mbəlom aye bay, hərwi a samay tâ tsadəy a məsler may bay.

⁴ Duh mə wu neheye faya nəmaa giye tebiye na, faya nəmaa diye ha nəmay ndo mäge məsler i Mbəlom hay. Kwa tadə faya nəmaa siye dəretsətseh waray waray, kwa tadə faya ta ŋgədətsiye may, nəmaa dəma andza niye.

⁵ Tə ndaḃawa may, tə gəsawa may a danḡay, tə sutawa famaya ndo hay, madagər a gawamay hal-adzay, nəmaa hutawa məndzehəre bay, marəzle a gawamay, nəmaa ndzawa hwapat ze wu mənday dərma.

⁶ Nəmaa ndzawa ma məndze may na, tsədəŋḡa, nəmaa sər dedək, nəmaa zlawə ŋgatay, dərəv may lele kame i ndo hay, Məsəfəre Tsədəŋḡa eye mə dərəv may, nəmaa wudə tay ha ndo hay tə dərəv may peteh.

⁷ Nəmaa dəwatay ha a ndo hay na, bazlam dedək eye, Mbəlom a vələmay gədan. Andza niye nakə nəmaa də ha nəmay ndo i məsler i Mbəlom aye. Nəmay ndo i dedək hay, ada niye andza wu həlay hərwi mäge vərəm ta ndo mənə dərə may ada hərwi mäge ka bo abəra dərma.

⁸ Ndo siye hay faya ta rəhamay gər, siye hay faya ta tsikiye famaya wu nakə lele bay aye. Ndo mekelən eye faya ta zambadəme, siye faya ta tsadəme. Ta zəba famaya andza ndo i maraw me hay, nəmay ndo i dedək hay duh.

⁹ Ta zəba famaya andza ndəray a sər may ha bay, azlakwa ndo hay tebiye tə sər may ha. Tə dzala mə gər tə gwad faya nəmaa ndziye huya bay, nəmaa mətiye. Ane tuk na, zəba! Nəmay ta sifa may lele.

Tə gawamay dəretsətseh, ane tuk na, nəmaa mət bay.

¹⁰ Mə wu neheye a ndalawamay aye bəbay na, dərev may faya ma ɲgwasiye huya. Ka dəre i ndo hay na, nəmay mətawak eye hay, ane tuk na, nəmay faya nəmaa təriye tay ha ndo hay zlele eye hay ka tsəved i Mbəlom. Andza nəmay na, wuray andaya kwa tsekweɲ təbey, dɯh ta dedek eye wu hay tebiye na, i may.

¹¹ A nəkurom Korinje hay, nəmaa tsikawakum wu na, parakka. Wu nakə mə dərev may aye na, nəmaa ɲgaha na bay.

¹² Nəmay na, nəmaa wudə kurom lele. Maa wudə may bay na, nəkurom.

¹³ Faya na tsikakumeye me na, andza na tsikatay me a wawa ga hay. Neɲ faya na gwadəkumeye: Tsikumamay wu nakə mə dərev kurom aye. Wudum may andza nakə nəmaa wudə kurom aye.

Ndo məpe mədzal gər ka Yesu na, mârəhay ha gər a Mbəlom

¹⁴ Kâ dzapum ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye bay. Wu nakə tsədəɲɲa ta wu nakə tsədəɲɲa bay aye ta dzapiye na, ma kəkay? Dzay-dzay ta ləvon ta dzapiye na, ma kəkay?

¹⁵ Yesu Kəriste ta Fakalaw ta dzapiye na, ma kəkay? Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta dzapiye na, ma kəkay?

¹⁶ Mata dzepe tay ha gay i mədəsley ha gər a Mbəlom ta kule na, wuye mey? Gay i məvəlay wu

a Mbəlom na, nəkway. Mbəlom neŋgeye ma ndziye ka tor eye. Andza nakə a gwad:

«Na ndziye mə walaŋ i ndo ga hay,
na həhaliye mə walaŋ tay,
ta dəsleŋeye ha gər a neŋ,
ta təriye ndo ga hay.†»

17 Hərwi niye Bəy Maduweŋ a gwadatay a ndo ŋgay hay:

«Dumara abəra mə walaŋ tay,
kâ ndzum ka təv manəte eye bay.

Wu nakə tsədaŋŋa bay aye na,
kâ tətalum faya bay.

Ka gum andza niye na,
neŋ na təmiye kurom.‡»

18 «Na təriye bəba kurom
ada nəkurom ka tərumeje wawa ga hasləka
eye hay ada wawa ga dem eye hay.

Maa tsik na, Bəy Maduweŋ Mbəlom bagwar eye.§»

7

1 Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, wu neheye Mbəlom a tsik ahəl niye a gwad ma giye na, i kway. Kə ge andza niye na, bo kway mâ ndza tsədaŋŋa ka dərə i Mbəlom. Gərakwa ha wu neheye mə dərev kway lele bay aye. Mede kway mâ ge lele, rəhakway ha gər a Mbəlom lele.

Məŋgwese i Pol

2 Kâ kərahum mawudə may sa bay. Nəmaa gay mənese a ndəray bay, ndəray kə dze abəra ka

---

† 6:16 Levitik 26.12; Ezekiyel 37.27. ‡ 6:17 Ezay 52.11. § 6:18 2 Samuyel 7.14; Ezay 43.6; Zeremi 31.9; Oze 2.1.

tsəved i Mbəlom hərwi may bay, nəmaa zla wu i ndəray tə məvay gər bay.

³ Kâ dzalum mə gər kurom na tsik niye na, hərwi məpakum horoy a dərə bay. Niye na, andza nakə na lah mətsike aye, nəmaa wudā kurom haladzay. Wuray andaya nakə ma sliye mənğəne may ha abəra ta nəkurom aye bay. Kwa tadə mədahañ, nəkway dziye, kwa tadə sifa, nəkway dziye.

⁴ Na sər ha nəkurom ndo i dedek hay, dərəv ga mənğwasa eye haladzay hərwi kurom. Na sa dərətsətseh haladzay ane tuk na, dərəv kə ye fagaya abəra bay. Dərəv ga a nğwasa düh, dərəv ga maraha eye ta mənğwese.

⁵ Ayaw nəmaa sa dərətsətseh na, haladzay. Kwa ahəl nakə nəmaa ndislew kanañ a Masedowan aye na, nəmaa huta tsəved ka mazəzukwe bo kwa tsekweñ bay tebiye. Wu mawura bo eye a ndzawamay ka tsəved wal wal haladzay. Ndo hay tə wiyawa famaya wu tə magazləga. Mə dərəv may bəbay nəmay mandza eye tə mədzal gər eye, nəmaa dzədzar.

⁶ Ane tuk na, ahəl nakə ndo hay ta ge bəle aye na, maa matay naha dərəv na, Mbəlom. A mamay naha dərəv na, tə madayaw i Titus nakə a yaw aye.

⁷ Maa mamay naha dərəv na, madayaw i Titus dəkdək tsa bay. A mamay ha dərəv na, tə wu nakə Titus a tsikamay aye. A gwadamay na, ka mumay naha dərəv. A gwadamay sa na, a sakum mənğeteñ, mevel a wur fakuma hərwi wu neheye lele bay ka gum aye. Ada sa faya ka dzənumeye ga haladzay ta məge fagaya abəra me ka təv i ndo mane dərə ga hay. Na tsəne andza niye na, dərəv ga a səkah ta mənğwese.

⁸ Na sər ha dərewel nakə na lah məwatsakum naha aye na, kə vəlakum mədzał gər.* Ane tuk na, na watsa andza niye kemey na, kə ndelen bay. Dedek ɲgway, haɓe na, ma ndeleneye hərwi na sər ha, na vəlakum mäge mevel tsakway tə dərewel ga nakə na watsakum naha aye.

⁹ Anəke düh na, dərɛv ga kə ɲgwasa hərwi dərewel nakay na watsakum naha aye. Dərɛv ga a ɲgwas na, hərwi nakə na vəlakum mäge mevel aye bay. Dərɛv ga a ɲgwasa na, hərwi wu kurom neheye ka gawum lele bay aye a ndalakum ada nakə ka gərɛm ha mezeleme kurom aye. Wu nakə a ndalakum aye, ka dərɛ i Mbəlom na, lele hərwi ada kâ gərɛm ha mezeleme kurom. Andza niye, tə dərewel nakə nəmaa watsakum naha aye na, nəmaa gakum wuray kwa tsekweɲ bay tebiye.

¹⁰ Ndoweye kə ge mevel hərwi nakə a say a Mbəlom aye na, mäge mevel ɲgay niye ma mbədiye ha mədzał gər ɲgay ka wu ɲgwalak eye ada andza niye Mbəlom ma təmiye ha abəra ma mənese. Slala i mäge mevel niye na, ma vəlakweye madzədzere bay! Slala i mäge mevel nakə ndo i məndzibəra hay ta giye na, ma kədiye ndo.

¹¹ Dedek, mevel kurom nakə ka gum aye na, a yay a gər a Mbəlom. Anəke na, zəbum faya ma kəkay nakə a mbəda aye! Anəke na, ka vəlɛm ha bo kurom ka mədzał ha andza nakə a ye ka bo aye. Faya ka dumeɛye ha na, ka wudum mənese bay, ka gum mevel ka bo kurom eye hərwi wu niye. Ka dzədzarum hərwi wu nakə ma ta ndzakumeye a gər aye. A sakum mə dərɛv kurom məngeteɲ

---

* **7:8** Zəba ma 2 Korinje hay 2.3.

haladzay. A sakum mæge wu nakə a say a Mbəlom aye ada tə məpəray a ndo nakə a ge mənese aye. Ka đum ha ta tsəved wal wal parakka hərwi nakə həlay kurom andaya mə wu niye sa bay aye.

¹² Andza niye, đerewel nakay na watsa naha aye na, na watsa naha hərwi ndo nakə a ge mənese aye dekdək tsa bay. Na watsa naha hərwi ndo nakə tə gay mənese aye bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hərwi ada kâ sərūm ha lele kame i Mbəlom na, ka wudum may tə đərev kurom pəteh.

¹³ Hərwi niye anəke na, đərev kə mamay naha.

Đərev kə mamay naha dedək. Wu mekeləŋ eye ma ze nakay na, andaya sa. Đərev may a ŋgwasa haladzay na, hərwi Titus nakə đərev ŋgay maŋgwasa eye hərwi nəkurom tebiye kurom eye ka mumay naha đərev aye.

¹⁴ Đərev ga a ŋgwasa na, hərwi na ŋgalak kurom ha kame ŋgay. Na ŋgalak na, kəriye tsa bay. Wu nakə nəmaa tsikawakum aye na, dedək huya. Andza niye maŋgeleke nakə nəmaa ŋgalak kurom ha kame i Titus aye bəbay na, dedək. A ge bo a đəma andza nakə nəmaa tsikakum aye.

¹⁵ Ahəl nakə a ye naha ka təv kurom aye na, ka təmum na tə marəhay ha gər tə madzədzaray haladzay. Nəkurom tebiye ka rəhumay ha gər. A sər ha faya, faya ma səka hiye ha mawudə kurom.

¹⁶ Đərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi na sər ha, nəkurom ndo i dedək hay.

8

Madzəne hərwi ndo neheye tə pa mədzal gər ka

Yesu ma Zerozelem aye

¹ Malamar ga hay, a samay na, sərüm ha wu nakə ndo mæpe mædzal gər hay ka Yesu tə ge ka dala i Masedowan aye. Tə ge wu niye hərwi nakə Mbəlom a ge mæsler ma nətəye aye.

² Ta sa dərətsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa nətəye mə dərətsətseh ada kwa nətəye mətawak eye hay bəbay na, dərev tay maŋgwasə eye haladzay. Ta vəl suloy haladzay hərwi mæsler i Mbəlom düh.

³ Neŋ faya na gwadəkumeye, ta vəl haladzay andza nakə tə sla faya mævəle aye. Tə vəl na, haladzay a ze gədaŋ tay tebiye. Ndəray ka tsətsah fataya bay, ane tuk na, ti yaw

⁴ ta tsətsah ta amboh. Tə gwadamay: «Vəlumamay tsəved hərwi ada nəmaā dzəna ndo mæpe mædzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.»

⁵ Wu nakə tə ge aye na, a ze wu nakə nəmaa dzala fataya aye. Təday na, ta vəl ha bo tay a Bəy Maduweŋ Yesu ada ta vəl ha bo tay hərwi may andza nakə a say a Mbəlom aye.

⁶ Hərwi niye nəmaa tsətsah ka Titus, nəmaa gwaday mā mbəda naha gər ka təv kurom hərwi ada mæsler i mævəle wu nakə a dazlay mə walaŋ kurom aye na, mā ye naha mā ndəv ha.

⁷ Nəkurom ka tsəved i Mbəlom na, zlele eye hay haladzay. Ka pum mædzal gər kurom ka Kəriste peteh, ka sərüm dedək i Mbəlom, ka vəlumay ha bo a Mbəlom tebiye, ka wudum may haladzay, faya ka dūmeye ha labara i Yesu lele. Hərwi niye gum mæsler niye lele eye tə dərev kurom peteh mā ze i siye ndo hay.

⁸ Wu nakə na tsikakum aye na, na gakum kutorŋ ka məvəle suloy bay. Andza niye bay, na gwadakum na, ndo siye hay a satay haladzay məvəle. Na tsikakum andza niye na, hərwi a seŋ məsəre ha nəkurom tə gər kurom ka wudum siye i ndo hay ta dedək ŋgway daw.

⁹ Nəkurom ka sərüm ha ŋgwalak i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste nakə a ge hərwi kurom aye. Neŋgeye na, zlele eye, ane tuk na, kə gər ha zlele, ka təra ndo i mətawak hərwi kurom. Ka tərüm zlele eye hay mə dərev kurom na, hərwi nakə a təra ha bo ndo i mətawak aye.

¹⁰ Na tsikakumeye wu nakə na dzala hərwi suloy aye, niye lele hərwi kurom. Dəz na, nəkurom ka lahum, a sakum matsekele suloy niye ada maa dazlay a məsler niye kurre na, nəkurom.

¹¹ Anəke hərwi kurom na, lele nakə ka ndəvumeye ha məsler niye aye. Gum tə gər kurom andza nakə ka gum ahəl niye ka dazlumay aye ada ndəvum ha mäge. Vəlüm andza nakə ka slum faya məvəle aye.

¹² Hərwi tadə ka vəlümeye wu a Mbəlom ta mənɟwese andza nakə ka hutum aye na, Mbəlom ma təmiye. Wu nakə andaya fakuma bay aye na, ma tsətsahiye fakuma bay.

¹³ Kâ dzalum mə gər kurom na, na zliye dəretsətseh abəra ka ndo siye hay ada na piye fakuma ŋgiyats hərwi ada nəteye zay zay ada nəkurom ka sumeye dəretsətseh na, andza niye bay. A seŋ na, ləvum hərđədə.

¹⁴ Anəke na, wu kurom andaya haladzay. Lele na, vəlumatay a ndo neheye i tay andaya bay aye. Tadə pat mekeleŋ eye i kurom kə ge andaya

bay na, i tay kə ge andaya haladzay na, nəteye ta vələkumeye. Andza niye ka ləvumeye hərdefe.

¹⁵ Ma təriye na, andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom, tə gwad:

«Ndo neheye tə həl ka zal aye na, andaya fataya ka zal bay.

Ndo neheye tə həl tsekwenj aye na, wuray a kətsay bay.*»

Titus tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ti ye a Korinje

¹⁶ Titus na, kə vəl ha bo ŋgay hərwi madzəne kurom andza nəmay neheye a samay madzəne kurom aye. Maa ge andza niye mə dərev ŋgay na, Mbəlom. Hərwi niye nəmaa gay naha sisəe haladzay a Mbəlom.

¹⁷ Titus ka təma matsətsehe may nakə nəmaa gwaday mâ mbəda naha gər a təv kurom aye. Ma mbədiye naha gər na, hərwi nakə nəmaa gwaday mâ ye naha aye dekdek tsa bay. Bo ŋgay eye tə gər ŋgay a dzala mede naha a təv kurom hərwi a say madzəne kurom haladzay.

¹⁸ Nəmaa sləriye tay naha nəteye sulo ta ndo nenged. Ndoweye niye na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta zambadaway ha haladzay hərwi a dawə ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu a ndo hay lele.

¹⁹ Nəmaa slər naha nengeye na, hərwi niye dekdek tsa bay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə zla nengeye hərwi ada nəmaâ həhal salamay. Ma dzəniye may ka matsekele suloy nakə hərwi madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ŋgwalak i məsler nakay na, ma

* **8:15** Madayaw abəra ma Ezipt 16.18.

səkahiye mədəslay ha gər a Bəy Maduweṅ nakə ta dəslay ha gər aye ada ma diye ha na, a samay madzəne ndo hay.

²⁰ Madzəne niye ka tsakalakweye na, haladzay ada nəmaa giye metsehe a gər bəna agəna ndo hay ta ta mamay ha mənese, ta gwadiye nəmaa gay gər lele bay.

²¹ A samay mäge wu nakə lele ka dərə i Bəy Maduweṅ dekdək tsa bay. Nəmaa giye lele ka dərə i ndo hay dərmaḱ.

²² Nəmaa sləriye naha malamar mekeleṅ eye ta diye naha dziye sa. Neṅgeye na, nəmaa zəba ka məndze ṅgay madzəga haladzay. Kə vəl ha bo ṅgay peteh ka məsler i Mbəlom. Anəke na, kə vəl ha bo ṅgay sa tsa, hərwi a sər ha mede kurom ka tsəved i Mbəlom na, lele.

²³ Titus na, nəmaa həhalawa salamay, nəmaa gawa məsler salamay hərwi madzəne kurom. Malamar neheye siye sulo aye na, məhay gər i ndo məpe mədzaḱ gər hay ka Yesu Kəriste tə slər tay naha ka təv kurom. Ndo hay ta dəslay ha gər a Kəriste hərwi tay.

²⁴ Dumatay ha a ndo neheye na, ka wudum tay ha. Ndo məpe mədzaḱ gər hay ka Yesu Kəriste neheye tə slər tay naha ta tsəniye. Ta tsəne andza niye na, ta səriye ha bazlam neheye ṅgwalak eye nəmaa tsik fakuma aye na, dedək.

9

A say a Pol tâ hayay gər a madzəne hərwi malamar hay

¹ Hərwi madzəne nakə məsləratay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerzelem aye na, ma giye ɲgama bay nakə na watsakumeye naha derewel aye.

² Hərwi na sər ha, a sakum madzəne tay ha. Na ɲgalak kurom ha ka təv i Masedowan hay, na gwadatay: «Ndo neheye ka dala i Akay* na, nəteye maləva bo eye ka məvəle zla dəz dzəy. A satay madzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Yahuda aye.» Ndo i Masedowan hay tə tsəne na, ndo siye hay haladzay mə walaɲ tay ta səkah ha tsuɔtsuɔ a dərev tay madzəne tay ha dərmak.

³ Na sləriye malamar neheye mahkar aye ka təv kurom hərwi ada kâ ləvum ha bo tə madzəne andza nakə na tsik, na gwad ka gumeye. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha ka təv kurom aye na, wu nakə na ɲgalak kurom hay aye ma təriye dedək, nəmaa ndzay naha a gər nəkurom maləva bo eye məvəle.

⁴ Bəna tadə na ye naha ta ndo neheye ka dala i Masedowan aye nəmaa ndzay a gər a madzəne niye ka ləvum ha bo bay na, horoy ma geɲeye kame tay haladzay. Hərwi na mbərəm mangeleke kurom ha, na gwadatay na, na sər ha ta dedək ta hayay gər a madzəne niye, azlakwa bay. Ane tuk na, horoy ma ta giye wene wene kame tay na, a nəkurom.

⁵ Hərwi niye na dzala na, na gwad lele na tsətsahiye ka Titus tə siye i malamar neheye sulo aye tâ leheɲ kame mede naha ka təv kurom. A seɲ na, tâ ye naha, tâ dzəna kurom ka mäge wu nakay ɲgwalak eye ka gwadum ka vəlumeye. Andza

---

* **9:2** Zəba ma 2 Korinjtə hay 1.1 ada ka bazlam nakə tə watsa faya aye.

niye, ahəl nakə na ndisl naha aye na, 6a nəkurom maləva bo eye tsiy. Niye ma diye ha na, ndəray kə gakum kutoŋ ka məvəle bay. Ka vəlum na, tə dərev kurom peteh.

⁶ Sərum ha na, tadə ndoweye kə gay dəre a hulfe ŋgay, ka sləga tsekweŋ na, ma ta dziye tsekweŋ dərma. Tadə ndoweye ka sləga hulfe ŋgay haladzay na, ma ta dziye haladzay dərma.

⁷ Kwa way mâ vəl andza nakə a dzala məvəle mə dərev ŋgay aye. Kâ vəlum tə mədzal gər sulo sulo eye bay ada ndəray mâ gakum faya kutoŋ ka məvəle bay. Ane tuk na, vəlum tə məŋgwese, hərwi Mbəlom a wudə na, ndo nakə ma vəliye ta məŋgwese aye.

⁸ Hərwi Mbəlom neŋgeye na, ma sliye faya məpe fakuma ŋgama ta tsəved mekeleŋ eye wal wal haladzay hərwi ada wuray kwa tsekweŋ mâ kətsakum bay. Wu ma giye andaya fakuma haladzay hərwi məge ha məsler ŋgwalak eye tebiye.

⁹ Ka tərumeye na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Ndo nakə a vəl həlay lele a ndo i mətawak hay aye na,

ŋgwalak ma ndziye faya ka tor eye.†»

¹⁰ Maa vəl hulfe a ndo hay ada maa vəlatay wu mənday hərwi ada tâ nda na, Mbəlom. Ma vəlakumeye hulfe dərma, mə səkahakumeye ha haladzay hərwi ada ndo siye hay ta hutie haladzay abəra mə həlay kurom. Wu nakə ka vəlumeye na, Mbəlom ma tələkiye a dəma həlay ŋgay hərwi ada ŋgwalak i məsler kurom mâ vəl hohway haladzay ka tsəved ŋgay.

† 9:9 Dəmes hay 112.9.

¹¹ Ma piye fakuma ngama haladzay hərwi ada kâ vəlum həlay a ndo siye hay. Andza niye, ndo hay haladzay ta gay naha sısœ a Mbəlom haladzay hərwi wu nakə ka vəlumeye na, nəmaa zla tay naha aye.

¹² Sərum ha suloy nakə ka tsakalumeye, ka dzalum mə gər kurom ma dzəniye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dəkdək dəw? A'ay! Ma vələteye gədaŋ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka məgay naha sısœ a Mbəlom haladzay hərwiye.

¹³ Məvələ wu kurom nakə ka vəlumeye kəriye aye ma diye ha ta dedək nəkurom na, ka təmum Labara Ngwalak eye i Kəriste ada ka rəhumay ha gər. Ndo hay ta zambadəye a Mbəlom dərmak hərwi nakə ka vəlumatay wu kurom tə dərev kurom peteh ada ka vəlumatay a ndo siye hay dərmak.

¹⁴ Madzəne kurom nakə ka slərumatay naha aye na, ma diye ha Mbəlom kə gakum ngwalak ngay haladzay. Ndo hay ta ngatay andza niye na, ta wu diye kurom haladzay, ta dūwulay me a Mbəlom hərwi kurom.

¹⁵ Zambadakway a Mbəlom hərwi wu nakə a vələkway aye na, andza niye andaya bay, a ze wu hay tebiye.

10

Pol a tsik ka ndo neheye ta ngələway bəzay a məsler ngay aye

¹ Neŋ Pol, a seŋ mətsikakum naha ka bo ga. Faya na gwadəkumeye naha amboh hərwi ndo siye hay mə walaŋ kurom nəteye faya ta gwadiye: «Ahəl nakə neŋgeye mandza eye mə walaŋ kway aye na,

a hənawa ha gər. Ane tuk na, ahəl nakə ki ye abəra ka təv kway aye na, ma ŋgərəzaweye fakwaya tuk, andza a dzədzar tə nəkway sa bay.» Neŋ na, a seŋ na geye ŋgwalak a ndo dūh, na tsikiye me ləfedede andza Kəriste.

² Na gakumeye naha amboh, mbəđum ha mede kurom hərwi ada ahəl nakə na ye naha ka təv kurom aye, kâ gumen kuton ka matərakum bay. Ndo hay andaya mə walaŋ kurom ta gwadiye famaya na, nəmay faya nəmaa giye məsler andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Slala i ndo niye hay na, na sliye faya məđatay ha gədaŋ ga.

³ Dedek, nəmay na, ndo zezeŋ hay. Ane tuk na, vərəm nakə nəmaa giye na, andza i ndo i məndzibəra hay bay.

⁴ Wu i həlay neheye nəmaa giye ha vərəm aye na, wu i həlay i ndo i məndzibəra hay bay. Duh maa vələmay wu i həlay niye hay na, Mbəlom hərwi mambəzl ha lar i ndo mane dərə i Mbəlom neheye tə pawa bo a dəma aye. Wu i həlay niye hay na, gədaŋ eye hay. Nəmaa nasiye ha mədzal gər tay neheye tə dzalawa lele bay aye.

⁵ Nəmaa mbatiye ha bazlam i ndo neheye tə dəsławay ha gər a bo tay aye, faya ta dərəzlatay na tsəved a ndo hay hərwi ada tã sər Mbəlom sa bay aye. A samay mambəda ha wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə dərev tay aye hərwi ada tã rəhay ha gər a Kəriste.

⁶ Ka dūmamay ha, nəkurom ka rəhumamay ha gər na, nəmay maləva bo eye məpəratay a siye i ndo neheye tebiye ta rəhamay ha gər bay aye.

⁷ Zəbum na, ka wu nakə parakka aye. Tadə ndoweye kə dzala ta dedek neŋgeye ndo i Kəriste

na, mâ sər ha nəmay dərmaḱ nəmay ndo i Kəriste hay.

⁸ Gədañ nakə Bəy Maduweñ a vələñ aye, kwa faya na ŋgalakiye ha ka zal na, horoy ma geñeye bay, hərwi Bəy Maduweñ a vələñ hərwi ada nâ dzəna kurom bəna, nâ nas kurom ha bay.

⁹ Ndəray mâ dzala na, a señ məpe naha fakuma zluwer tə dərəwel nakə na watsakum naha aye. A'ay, andza niye bay.

¹⁰ Hərwi ndo siye tə gwad: «Pol a watsakway dərəwel hay na, wu neheye a watsa a dəma aye a wur bo haladzay ada a tsik ta gədañ. Ane tuk na, ahəl nakə neñgeye mə walañ kway aye na, neñgeye bəle eye, bazlam ŋgay neheye ma tsikiye bəbay na, bazlam kəriye.»

¹¹ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye aye tâ sər na, wu nakə nəmaa watsa a dərəwel may hay, ahəl nakə aza nəmay mə walañ kurom aye nəmaa tsikiye andza nakə nəmaa watsakum naha aye.

¹² Ndo neheye tə gwaday a gər tay na, nəteye bagwar eye hay, nəmay na, nəmaa sla məgwede nəmaa ləva ta nəteye bay. Nəmaa ləviye ha bo may ta nəteye bay. Ta zəba ka bo tay na, andza ndəray andaya ma dəba tay sa bay. Tə ləva ha bo tay na, ka bo tay eye wu tay. Nəteye matərakahañ eye hay.

¹³ Gəma nakə Mbəlom kə vələmay bay aye na, nəmaa ŋgalakiye ha bay. Nəmay na, nəmaa ŋgalakiye ta gəma nakə Mbəlom a vələmay aye. Ada nəkurom eye na, ma gəma eye nakə Mbəlom a vələmay aye.

¹⁴ Ahəl nakə nəmaa ye naha ka təv kurom aye na, nəmaa zay ha a təv i məsler nakə Mbəlom a vələmay aye bay. Maa lah mede naha hus a gay

kurom mæðakum ha Labara Njwalak eye i Kəriste na, nəmay.

¹⁵ Nəmay na, nəmaa giye zlapay ta məsler nakə ndo siye hay tə ge aye bay. Məsler i ndo niye hay na, nəmay andaya mə dəma bay. Ane tuk na, nəmaa pa mædzal gər may na, ka nəkurom. A samay na, mædzal gər kurom mâ səkah kame kame hərwi ada nəmaâ sla faya masəkah ha məsler may mə walaŋ kurom. Ane tuk na, nəmaa zay ha tə gər a təv i məsler nakə Mbəlom a gwadamay gum aye bay.*

¹⁶ Ma dəba eye na, nəmaa sliye faya məhute tsəved mede mæde ha Labara Njwalak eye a ndo neheye ta tsəne bay aye, a gəma dərəŋ eye abəra ka gəma i Korinje. Nəmay na, a samay mæge zlapay ta təv i məsler nakə Mbəlom a vəlatay a ndo siye hay ada nəteye ta giye aye bay.

¹⁷ Ane tuk na, tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: «Ndo nakə a say mæge zlapay aye na, mâ ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduweŋ a ge aye.†»

¹⁸ Hərwi ndo neheye tə dəslay ha gər a bo tay aye na, Mbəlom ma təmiye tay bay. Mbəlom ma təmiye na, ndo neheye bo ŋgay eye faya ma dəslatay ha gər aye.

11

Pol ta ndo neheye tə dawa ha bazlam i Mbəlom tə maraw me aye

¹ Anəke na, zlum ŋgatay, na tsikiye me andza gər mavuwe. Ta dedek zlumenŋ ŋgatay.

---

* **10:15** Zəba ma Roma hay 15.17-21. † **10:17** Zəba ma 1 Korinje hay 1.31.

² Neñ faya na giye sələk hərwi kurom andza nakə Mbəlom a ge sələk hərwi kurom neheye a wuda kurom aye. Nəkurom ka tərüm na, andza dem nakə a señ na vəliye na, a ndo nəte aye. Andza məgwede a Yesu Kəriste. A señ na, mâ ndza tsədanña nakə na vəleye.

³ Neñ faya na dzədzariye haladzay hərwi ağəna ndəray ma vakumeye gər hərwi ada kâ pumay bəzay a Yesu Kəriste tə dərev kurom peteh sa bay. Hərwi nəkurom ka sərüm dədəe a yaw a səpat na Hawa ta bəbəkək ŋgay.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ndo məde ha bazlam i Mbəlom tə maraw me eye ta ye naha a gay kurom, ka vəlumateye tsəved tə tətikakum. Bazlam nakə ta tsikiye ka Yesu aye na, wal wal abəra ka bəmalə may. Məsəfəre nakə tə tsik faya aye, Məsəfəre Tsədanña eye nakə ka hutakwa ahəl niye aye bay, ada faya ta diye ha Labara Ŋgwalak eye nakə nəkurom ka dzalum ha aye bay. Kwa andza niye bəbay na, faya ka zlumeye ŋgatay.

⁵ Ka dzalum na, ndo neheye nəteye bagwar i ndo i maslan hay ta dedək. Azlakwa duh neñ na ze tay ha.

⁶ Dedək, neñ na, na sər mətsike me lele nakə ma deyeteye a gər a ndo hay andza nəteye təbey. Ane tuk na, məsəre wu i Mbəlom na, nəmaa dəkum ha parakka sik haladzay.

⁷ Ahəl niye na dəkum ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom na, na tsətsah fakuma suloy bay. Na həna ha gər ga ka dala na, hərwi kurom hərwi ada nâ dzəna kurom ka tsəved i Mbəlom. Duh na ge andza niye na, mənese daw?

⁸ Ahəl nakə neŋ faya na giye məsler mə gay kurom aye, na təma ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə sləreŋew suloy. Na təra tay ha nəteye dūh mətawak eye hay hərwi ada nā dzəna kurom.

⁹ Ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, kwa hawa i wu hay a geŋ bəbay, na tsətsah fakuma wuray bay. Kə ge wu andaya fagaya bay na, ndo məpe mədzal gər neheye ka dala i Masedowan ti yaw tə vəleŋ. A həlay nakə hawa i wu a geŋ aye na, na gakum dəretsətseh bay tebiye ada dāda ma seŋeye matsətsehe fakuma wu bay.

¹⁰ Na giye zlapay hərwi na təma fakuma abəra suloy dāda bay, ndəray ma sliye faya mədərəzleŋ ka bazlam bay. Na giye ha zlapay kwa ka waray ka dala i Akay.* Wu nakə na tsik aye, na tsik na, dedek ta məzele i Yesu Kəriste nakə mə neŋ aye.

¹¹ Na ge andza niye na, hərwi nakə na wuđa kurom bay aye dāw? A'ay, Mbəlom a sər ha na wuđa kurom.

¹² Wu nakə faya na giye na, na giye andza niye huya hərwi ada ndo i maslaŋ i Mbəlom neheye tə dāwa ha bazlam i Mbəlom tə maraw me aye tā huta tsəved ka mäge zlapay ta məsler tay nakə tə gwad faya ta giye andza nəmay aye bay.

¹³ Ndo niye hay na, nəteye ndo i maslaŋ hay ta dedek eye bay. Nəteye faya ta vateye gər a ndo hay ta məsler tay niye, ta mbəda ha bo tay andza ndo i maslaŋ i Kəriste.

¹⁴ Wu niye na, mâ gakum wadəŋ wadəŋ bay. Kwa Fakalaw bəbay a mbədawa ha bo andza gawla i Mbəlom nakə a dāv dzaydzay aye.

* **11:10** Zəba ma 2 Koriñte hay 1.1.

¹⁵ Tadə Fakalaw faya ma giye andza niye na, mâ gakum wadəñ wadəñ bay. Ndo i mäsler ñgay hay ta mbəda ha bo hərwi ada tâ ndzakit bo ta ndo neheye faya ta tətikateye tsəved nakə dedek eye a ndo hay aye. Pat nakə mändzibəra ma ndəviye aye na, Mbəlom ma pərateye ka wu tay nakə tə ge aye.

Pol a zlapa tə dəretsətseh ñgay neheye a sa aye

¹⁶ Na masiye ha, na tsikakumeye sa, ndəray mâ dzala neñ na, gər mavuwe bay. Tadə ka dzalum mə gər kurom gər a vuweñ na, təmum andza niye hərwi ada neñ nâ sla faya mäge zlapay dərma andza nakə ka vələwumatay tsəved a gər mavuwe hay aye.

¹⁷ Wu nakə na tsikiye na, na tsikiye andza nakə a say a Bəy Maduweñ aye bay. Ahəl nakə na giye zlapay aye na, ta dedek na tsikiye me andza gər mavuwe.

¹⁸ Na zəba faya na, ndo hay haladzay faya ta giye zlapay andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Neñ dərma na giye andza nəteye.

¹⁹ Ka gwađum nəkurom na, ka tsahum ba? Ka zalumatay a gər mavuwe hay ta mədzal gər kurom.

²⁰ Ka vələumatay tsəved a ndo hay tâ təra kurom ha andza beke hay, ta səpatiye fakuma abəra wu kurom hay ta bəbək, tâ vakum gər, tâ zəba fakuma andza wu kəriye ada tâ fakum. Ka vələumatay tsəved andza niye.

²¹ Ah! Neñ na, horoy a geñ haladzay. Neñ bəle eye, na gakum andza niye təbey.

Anəke na tsikiye me andza gər mavuwe. Na giye zlapay tə wu nakə ndo siye hay faya ta giye ha zlapay aye dərma.

²² Tə gwad nətəye na, Hebrœ hay. Neñ dərmaḱ ndo i Hebrœ. Tə gwad nətəye Israyel hay. Neñ dərmaḱ ndo i Israyel. Nətəye slala i Abraham. Neñ dərmaḱ slala ŋgay.

²³ Nətəye ndo məge məsler i Yesu Kəriste. Neñ na ze tay ha. Na tsikiye andza neñ ndo i matərakahañ. Na ge məsler tə mawura bo eye a ze i tay. Tə gəsawa ga a daŋgay madzəga haladzay, a ze i tay, ta ndaḅa ga madzəga haladzay, a ze i tay, na sər məməte madzəga haladzay, a ze i tay.

²⁴ Madzəga zləm Yahuda hay ta ndaḅa ga ta mandalaḅa, tə ndaḅawa ga na, kuro kuro maḱkar gər eye tsid.†

²⁵ Madzəga maḱkar, Roma hay ta kəd ga, sik nətə ta kal ga tə kwar hərwi məkədə gay. Madzəga maḱkar kwalalañ i yam ka bətuk may ha a huḁ i yam. Sik nətə ta həpat kwa ta həvad, na həna mə huḁ i yam.

²⁶ Sik haladzay ahəl nakə faya na həhaliye na, na sa dərətsətseh hərwi mazaw nakə ma zliye ga aye, na sa dərətsətseh hərwi məkal hay ta zleñ zay haladzay, na sa dərətsətseh hərwi ndo neheye nətəye Yahuda hay bay kwa tə həlay i Yahuda gwala ga hay, ta pəreñ haladzay. Na sa dərətsətseh haladzay kwa ma wuzlahgəma, kwa mə kəsaf, kwa ka gər i həlay. Ndo neheye tə gwaday a gər tay nətəye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ta geñ dərətsətseh haladzay.

²⁷ Na ge məsler haladzay ta gədañ ada na sa dərətsətseh, madzəga haladzay na hutawa tsəved ka məndzehəre bay, madzəga haladzay na

---

† **11:24** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 25.3.

ndzawa ze mände wu mänday ada ze mæse yam, mətasl a gawenɟ ada na hutawa peteked mæpe ka bo bay.

²⁸ Dəretsətseh siye hay andaya, ane tuk na, na tsikiye sa bay. Na tsikiye ka wu mekelenɟ eye dekdek. Ma mədzal gər na, na dzalawa ka ndo mæpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste huya. Na dzalawa fataya pat pat.

²⁹ Tadə ndoweye kə ge bəle ka tsəved i Mbəlom na, a wur fagaya haladzay andza maa ge bəle na, neɟ. Tadə ndoweye kə dəd a mezeleme na, a wur fagaya haladzay andza faya ta fəkiye ga ta ako.

³⁰ Tadə na giye zlapay na, na giye zlapay tə bəle ga.

³¹ Mbəlom Bəba i Bəy Maduwenɟ Yesu Kəriste, mazembede nakə ndo hay ta zambadeye, t̄a zambaday. Neɟgeye a sər ha na raw me bay.

³² Ahəl niye ahəl nakə neɟ ma Damas aye na, bəy bagwar eye i gəma niye tə zalay Aretas. A pa bəy hərwi mələve wuzlahgəma. Bəy a pay ndo hay ka tsəved hərwi mægəse ga. Gəma niye na, malawara eye ta zled.

³³ Ane tuk na, ndo mæpe mədzal gər hay ka Yesu tə pa ga a kətəh, tə ɓar faya ləber. Tə zla ga ahaya abəra tə mavavar. Tə mbəzla ga ahaya sərəhəhə abəra ma wuzlahgəma niye. Na təmaw abəra mə həlay i bəy niye.‡

12

Pol a sər ha gədanɟ i Yesu Kəriste

---

‡ 11:33 Zəba mə Məsler hay 9.23-25.

¹ Kutoŋ na giye zlapay huya. Na sər ha ma giye ŋgama kwa tsekweŋ bay tebiye. Ane tuk na, anəke na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a bəzeŋ ha ma məsine aye.

² Na sər ndoweje andaya madzapa eye tə Yesu Kəriste. Kə ndza ma giye məve kuro gər eye faɗ, Mbəlom a zla na a mbəlom ka təv ŋgay. Agəna Mbəlom a bəzay ha ma məsine, agəna ki ye tə slo i bo ŋgay ta dedek, Mbəlom nətə ŋgweŋ a sər.

³ Ayaw! Mbəlom kə zla na ndo niye a mbəlom ka təv ŋgay. Agəna məsine a gay, agəna ki ye ta dedek, maa sər na, Mbəlom.

⁴ Ahəl nakə neŋgeye mə dəma aye na, kə tsəne wu nakə ndo zezeŋ ma sliye mətsike bay aye. Ta vəl faya tsəved a ndo hay ka mətsike bay.

⁵ Na giye zlapay na, ta ndo niye, ane tuk na, ka wu neheye tebiye a zəbeŋ ɗare a neŋ aye na, na giye zlapay tə bəle ga ɗekɗek tsa.

⁶ Taɗə a seŋ məge zlapay na, na tsikiye me andza gər mavuwe bay, wu nakə na tsikiye na, ma təriye dedek. Ane tuk na, na giye zlapay bay hərwi a seŋ bay nakə ndo ta rəheŋeye ha gər hərwi wu neheye na giye ha zlapay aye. A seŋ t̄a rəheŋ ha gər ɗuh na, hərwi bazlam neheye ŋgwalak eye hay tə tsəne abəra mə bazlam ga aye ada tə ŋgatay a mede ga.

⁷ Haɓe na, na giye zlapay hərwi wu nakə Mbəlom a bəzeŋ ha aye. Ane tuk na, Mbəlom a vələŋ nakə ma wuriye fagaya mə bo aye hərwi ada n̄a ge zlapay sa bay. Mbəlom a geŋ wu niye na, tə həlay i ndo i maslaŋ i Fakalaw nakə a sləraw hərwi mənɗeɓe ga hərwi ada n̄a ge zlapay bay.

⁸ Madzəga mahkar na ɗuwulay naha me a Bəy Maduweŋ hərwi ada m̄a zla fagaya abəra

dāretsətseh nakay.

⁹ Ane tuk na, Bəy Maduwenj a gwedenj: «ŋgwalak ga na, da kar. Hərwi gədanj ga ma zəbiye na, ahəl nakə nəkar bəle aye.» Kə ge andza niye na, dārev ga maŋwasa eye haladzay. Neŋ faya na ŋgalakiye hərwi gədanj i Kəriste mandza eye mə neŋ.

¹⁰ Hərwi niye dārev ga maŋwasa eye hərwi nakə neŋ bəle eye. Kwa tadə faya ta tsedeneye, kwa tadə faya ta pəreneye, kwa tadə dāretsətseh siye hay faya ta ndzeneye a gər, kwa tadə wu hay ta zenj gədanj, na sər ha faya na giye dāretsətseh hərwi Kəriste ada dārev ga maŋwasa eye hərwi ahəl nakə neŋ bəle eye na, Kəriste ma vəleneye gədanj ŋgay.

Pol a dzala ka ndo mape mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Koriñte aye

¹¹ Na tsik me andza gər mavuwe, ane tuk na, maa geŋ kutoŋ na, nəkurom. Na zambadaj a bo ga na, hərwi nəkurom ka zambadum ga ha bay. Haḃe mata zembede ga ha na, nəkurom na gwad bədaw? Neŋ wuray kəriye, ane tuk na, ndo i maslanj kurom neheye ka gwadum nəteye bagwar eye hay haladzay aye na, ta ze ga ha bay.

¹² Nəkurom ka sərur ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, na ge məsler ta məzle ŋgatay mə dāretsətseh ada Mbəlom kə ge masuwayaŋ wal wal haladzay tə həlay ga. Masuwayaŋ neheye a da ha na, neŋ ndo i maslanj ŋgay ta dedək.

¹³ Na ge wu hay mə gay i ndo mape mədzal gər hay ka Yesu Kəriste siye hay ada na ge mə gay kurom bay na, andaya daw? Wu andaya nəte tsa nakə na ge mə gay kurom bay aye. Na tsətsah

fakuma: «Ndayum ga ha wu mänday» bay. Kə ge na gakum lele bay na, pəsum ga ha!

¹⁴ Anəke na, mazlambar na diye naha a gay kurom mamahkar eye. Na ye naha na, na təmiye ka vəlumenj wu wal bay. Wu nakə a seŋ aye na, dərev kurom bəna wu kurom hay bay. Andza i wawa hay ta bəba tay hay. Maa vəlatay wu a bəba hay na, wawa tay hay bay. Duh maa vəlatay wu a wawa hay na, bəba tay hay.

¹⁵ Kwa tadə na dziye ha wu ga tebiye, kwa tadə na vəliye ha məsəfəre ga peteh hərwi madzəne kurom na, a yeŋ a gər haladzay. Ass! Ka wudum ga sa bay na, hərwi nakə na wudə kurom ka zal aye daw?

¹⁶ Na gwad ka sərüm ha na tsətsah fakuma vəlumenj wu bay! Ane tuk na, ndo siye hay mə walaŋ kurom tə gwad: «Pol neŋgeye bəbək eye, faya ma vakweye gər.»

¹⁷ Na vakum gər na, ma kəkay? Na vakum gər na, ta ndo nəte mə walaŋ i ndo neheye na slər tay naha a gay kurom aye tsukudü, ma kəkay?

¹⁸ Na tsətsah ka Titus m̄a ye naha a gay kurom. Na slər naha malamar mekelenj eye nakə ka sərüm na aye tā ye naha salamay.* Ti ye naha na, Titus kə vakum gər hərwi məzle suloy kurom daw? Titus tə neŋ, nəmay salamay mədzal gər may nəte bədaw ada faya nəmaa zəŋgaliye tsəved eye nəte bədaw?

¹⁹ Wu nakə nəmaa watsa a dərəwel nakay aye na, agəna ka dzalumeye na watsakum naha hərwi məge me abəra ka bo may kame kurom. Nəmaa tsik na, kame i Mbəlöm hərwi nəmay ndo i Kəriste

---

* **12:18** Pol kə tsik ka malamar niye tsiy. Zəba 2 Koriñte hay 8.22.

hay. Nəkurom malamar may neheye nəmaa wuda kurom haladzay aye, nəmaa tsikakum wu neheye tebiye na, hərwi a samay madzəne kurom hərwi ada kâ gəlum ka tsəved i Mbəlom.

²⁰ Dərev faya ma diye fagaya abəra hərwi na dzala agəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom aye, na ndzakumeye a gər nəkurom ka tsəved nakə lele bay aye. Mede kurom ma deyeḡeye a gər bay. Tadə kə ge andza niye na, mede ga ma deyakumeye a gər bay. Agəla na ndzakumeye a gər na, faya ka tərume ye mə walaḡ kurom, faya ka gumeye ka bo sələk mə walaḡ kurom, faya ka gumeye ka bo mevel, faya ka ḡənumeye bo, faya ka tsikumeye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, faya ka nasumeye ha məzele i ndo siye hay, faya ka dəsłumeye ha gər a bo kurom ada faya ka gumeye wu neheye a ye ta tsəved nakə ḡgwalak eye bay aye.

²¹ Agəna ahəl nakə na ye naha a gay kurom sa aye na, dərev ga ma ḡgwasiye kame i Mbəlom sa bay. Na dzədzar hərwi na ye naha na, agəna na ndzeye a gər a ndo i mezeleme hay haladzay mə walaḡ kurom ta gər ha mezeleme bay. Agəla nəteye huya ta giye wu nakə lele bay aye, nəteye faya ta giye madama, faya ta giye wu neheye lele bay aye tebiye. Kə ge andza niye na, na ta tuwiye hərwi tay.

13

Mandəve i bazlam

¹ Aza na diye naha a gay kurom na, mamahkar eye. Nəmaa giye sariya ka ndo neheye faya ta giye mənese aye ada nəmaa giye andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: «Ta ḡgəniye

sariya i wu hay tebiye na, ndo mähäle mbal hay sulo kəgəbay mahkar tâ ge andaya bəna sariya ma ḡgəniye bay.* »

² Mede nakə na ye naha masulo aye na, 6a na tsikatay a ndo neheye faya ta giye mənese ada a ndo siye hay tebiye dərmaḡ. Anəke na, na ye naha zuk bay. Na masakumeye naha mətsike wu nakə na tsikakum aye. Aza na ye naha na gəriye ndəray kwa nəte bay tebiye.

³ Maa tsik me tə bazlam ga Kəriste daw na, na gwad a sakum məsəre ha bədaw? Ka ta sərumeye ha! Neḡgeye na bəle eye kame kurom bay, ma giye məsler mə walaḡ kurom ta gədaḡ.

⁴ Ahəl nakə ta dar na ka mayako mazləlmbada eye na, dedek neḡgeye bəle eye. Ane tuk na, kə lətsew abəra ma mədahaḡ, neḡgeye andaya ta gədaḡ i Mbəlom. Nəmay na, nəmay madzapa eye tə neḡgeye. Nəmaa həniye ha gər hərwi matəre bəle eye hay. Ane tuk na, aza nəmaa ye naha a gay kurom na, nəmaa bəziye ha nəmay ta məsəfəre ta sifa ḡgay, nəmaa giye məsler ta gədaḡ i Mbəlom.

⁵ Tsətsahumay a gər kurom, zəbum ka məndze kurom, nəkurom mandza eye andza ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ḡgway daw? Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, ka sərüm ha bədaw? Kə ge andza niye bay na, ka dədumeye abəra ka tsəved.

⁶ Ane tuk na, kwa kəkay kəkay bəbay na, ka sərumeye ha ta dedek nəmay na, nəmaa dəd abəra ka tsəved bay. Nəmay na, ndo i maslaḡ i Yesu hay ta dedek.

---

* **13:1** Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 19.15; Mata 18.16; 1 Timote 5.19; Hebrəe 10.28.

⁷ A samay ndo hay tâ gwad famaya, nəmaa ge mäsler lele mə gay kurom bay. Wu nakə a samay aye na, nəmaa duwulay naha me a Mbəlom hərwi ada kâ gum mənese sa bay. Kwa tadə ndo hay tə gwad nəmaa ge mäsler lele mə gay kurom bay na, wu nakə a samay aye na, kâ gum ɲgwalak.

⁸ Nəmaa tsik andza niye na, hərwi nəmaa sliye faya mənese ha bazlam dedek eye bay. Nəmaa sliye faya mäge na, wu nakə dedek eye dekdek.

⁹ Tadə nəkurom gədaɲ eye ka tsəved i Mbəlom, kwa tadə nəmay bəle eye hay na, dərev may faya ma ɲgwasiye huya. Nəmaa duwulay naha me a Mbəlom hərwi ada mâ dzəna kurom ka mägəle ka tsəved ɲgay.

¹⁰ Hərwi niye na watsakum naha dərewel nakay ka bo abəra anəke na, hərwi ada nâ ye naha ba ka tsətsahum məpəse me tsiy na, na tərakumeye sa bay. Ta dedek Mbəlom kə vələɲ tsəved ka matərakum hərwi ada nâ nas kurom ha düh bay, ane tuk na, hərwi ada nâ dzəna kurom ka mägəle kame kame.

¹¹ Malamar ga hay, anəke na, na ndəv ha bazlam ga kanan! Pəlum mägəle ka tsəved i Mbəlom, vələm gədaɲ a bo mə walaɲ kurom nəte nəte, ndzum ayaw ayaw mə walaɲ kurom, ndzum ka təv manəte eye tə zay. Ada Mbəlom, nəngeye nakə a wuda ndo hay aye ada faya ma vələteye zay a ndo hay aye, ma gakumeye gər.

¹² Tsikum me a bo lele mə walaɲ kurom nəte nəte andza malamar hay. Ndo məpay bəzay a Mbəlom hay tebiye kanan ta tsikakum naha me.

¹³ Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ɲgama. Mbəlom mâ rahakum ha dərev

kurom tə mawude bo ŋgay. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye
mâ dzapakum ha dərev kurom hay nəte nəte.

Dzam Wedeye New Testament in Merery

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merery

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merery

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec